

זה מוזר, אומר הפסיכיאטר. מה בכך? גם אני אוהב ביסקוויטים!
מה? קורא האיש. כשענינו אורות, אתה אוהב ביסקוויטים? אז אתה מוכרח לבוא ולבקר אצלי! יש לי עשרות ארגוני ביסקוויטים בבית — מתחת למיטה, בארונות, על השולחן והכסאות, על האיזטבאות, במרתף, בעליית-הגג...
גם אדם נורמאלי אוהב ביסקוויטים. רק מידת האהבה מפרידה בינו ובין מטורף. ישראל זקוקה לנשק. הנשק דרוש להגנתה. אך כאשר הנשק תופס מקום בלעדיו במחשבות מנהיגיה, כאשר המאמץ להשגתו בא במקום כל שאר המאמצים, כגון המאמץ להשגת השלום וליצירת מצב שבו לא יהיה עוד צורך בכמויות אדירות של נשק חדיש מדי שנה — מגיע הרבך לדי שירות.

זהו, בעצם, הסיכום של אותו משא ומתן סודי. לא היה זה משא ומתן עם עבראינאצר להשגת השלום, כפי שטוען בנגוריון בכותרת. היה זה משא ומתן עם אייזנהואר להשגת נשק, כשהמגעי-כינוי עם המנהיג המצרי שימש רק כאמתלה ו/או כהפרעה.

העסקי-הביש בקאהיר

די להבין את הפרשה המוזרה כולה, יש לסקור בקצרה את השתלשלות המאורעות שקדמו לה. ביולי 1952 חוללו "הקצינים החופשיים" את הפיכתם במצרים, ללא שפיכת דם, והדיחו את המלך פארוק. נגדל מוחמד נגיב הקשיש היה המנהיג הרשמי, אך בהדרגה עבר השלטון הממשי לידי קצין צעיר בשם גמאל עבד-אל-נאצר. כיעד ראשון ראה עבד-אל-נאצר את סילוק שרידי צבא הכיבוש הבריטי במצרים, שהחזיק עדיין בבסיסים גדולים בתעלת-סואץ. המאמץ התקרב באמצע 1954 להצלחה. ממשלת ישראל הפצירה בגלוי בבריטים שלא לעזוב את תעלת-סואץ, ותמכה עד הרגע האחרון באוטוויציה הימנית-קיצונית בלונדון. ("מורדי סואץ"). שחלמה עדיין על אימפריה והתנגדה לפינוי הבריטים מאדמת מצריים. בקיץ 1954 הושג הסכם בריטי-מצרי, בעידוד האמריקאים. משרד-החוץ האמריקאי, בהנהגת השר ג'ון פוסטר דאלס, פתח בירח-דבש אמריקאי-מצרי. המטרה היתה לחפור את מצריים לאבן-פינה של מערך בטחוני-מדיני אמריקאי במרחב. באותו זמן התפוצץ, "העסק הביש". רשת-ריגול ישראלית שמה פצצות במוסדות אמריקאיים ובריטיים במצריים, כדי לעורר את הריי שם שזוהי פעולה מצרית, כמטרה לשים קץ לירייה-הדבש המצרי-אמריקאי-בריטי. הרשת נתגלתה, ואנשיה הועמדו למשפט. אחד התי אבד. בסוף השנה נדונו שניים מחבריה למוות.

אותה שעה נידונו למוות גם ראשי "האחים המוסלמים", אירגון דתי-קנאיימני, שביצע נסיון של התנקשות בחיי עבד-אל-נאצר. הם הוצאו להורג בתלייה. כתוצאה מכך, התקשה עבד-אל-נאצר לחון את "המרגלים הציונים", וגם הם הוצאו להורג. בעיקבות העסקי-הביש, סולק פינחס זבון מתפקיד שריהביטחון. בנגוריון חזר מגלותו בשדה-בוקר, והפך שריהביטחון ב-17 בפברואר 1955.

(שרת נשאר, להלכה, ראש-הממשלה עד סוף חקדנציה.)

בלילה האחרון של פברואר ערך צה"ל התקפת מחץ על מחנה הצבא המצרי בעזה, הרג 38 ופצע 35. האמתלה (הכוונת) היתה: רדיפה אחרי מחבלים שחדרו לישראל, גירסה שנייה, מאוחרת יותר היתה של גמול על התקפות חוזרות של חר ישראליות בדרום הארץ. אולם בימים שקדמו לפעולה לא היה שינוי ניכר במצב הבטחוני בגזרה זו. הסיבות האמיתיות לפעולה עדיין לוטות בערפל, וייתכן שלא יתבררו לעולם.

אנדרסון (ימין) מדבר על שלום - ובנגוריון מטפס על טנק: דו-שיח של חרשים

שעוד קודם לכן הבטיחו הצרפתים מטוסים לישראל. ביולי 1955 הגדילה ישראל את ההזרקות, שעליהם סוכם בשנה הקודמת. ב-12 באוקטובר 1955 נחתם הסכם לאספקת 12 מטוסים ו-12 אוראגאנים, ובנובמבר המריאו האוראגאנים לישראל.

ב-12 בדצמבר ביצע משה דיין את פעולת-הגמול הגדולה באזור הכינרת. היא לא תואמה עם משרד-החוץ (ולפי הגירסה שרווחה אז, היתה הפרה מפורשת של הוראות הממשלה. גם בהודמנות זו היו בצמרת מפא"י שדרשו לסלק מייד את דיין). משה שרת קבע שפעולה זו הרגיזה את הצרפתים, שראו את עצמם כבעלי-החסות על סוריה, וגרמה לעיכוב משלוחי-הנשק הצרפתיים לישראל. פעולת-גמול בדרום, באזור כונתילה, גרמה, לדברי שרת, לאובדן הסיכויים לקבלת נשק מארצות-הברית.

אולם בינואר 1956, סמוך לבואו של השליח האמריקאי לישראל, עלתה לשלטון בצרפת ממשלה חדשה, שפתחה דף חדש. היה מנוי וגמור עימה להשתמש בישראל כדי להסיה את דעת הערבים ממלחמת-השיחרור האלג'ירית, ולהקים בעזרת צה"ל "חזית שנייה" נגד מצריים, שעורה לאלג'יריים. מאותו רגע כבר היו משלוחי-הנשק הגדולים לישראל מובטחים, למעשה. (ואכן, באפריל 1956 המריאו 12 המיסטרים לישראל, ובמאי הגיעו 12 מיסטרס נוספים. כל זה על רקע ההגברה השיטתית של המתיחות לאורך הגבול הישראלי-מצרי.)

במשך 1955 הפך עבד-אל-נאצר לדמות בינלאומית, בעיקבות ניצחונו האישי הגדול בוועידה הראשונה של המדינות הנייטרליות בעיר באנדונג באינדונזיה, בצד אישים כמו צ'ו אנ-ליי הסיני ונהרו ההודי.

אולם ארה"ב סירבה עדיין לספק נשק לישראל ולשאר מדינות המרחב. היא עדיין קיוותה למשוך את מצריים לצידה, ולהשכין שלום במרחב. (בפברואר 1956 הסכימה לממן את הסכר הגבוה באסואן.)

במצב זה הגיע בנגוריון שוב לכס ראש-הממשלה, ב-2 בנובמבר 1955. זה גם היה רקע בואו של "השליח הסודי" לקאהיר ולישראל, בינואר 1956: טירור ופעולות-גמול ללא הפוגה כנבול, עדייתו של עבד-אל-נאצר דרגת אישיות בינלאומית, אמבאדור אמריקאי על נשק לישראל, הסכם השאי לאספקת נשק פובליטי (או ציני, להלכה) למצריים, והסכם השאי לאספקת נשק צרפתי לישראל.

זאת היתה התפאורה, כאשר עלה המסך על שליחות אנדרסון.

נאצר: "אני מוכן לשלום"!

שיחה הראשונה עם אנדרסון בירושלים נפתחה בדו"ח על שיחותיו הארוכות עם שליט מצריים. הוא צייר תמונה שונה לגמרי מזו שהיתה מקובלת בציבור הישראלי, ששמע אז יוסיום על "הרוחן המצרי" צמא-הדם, הזומם להשמיד את ישראל בכל רגע.

עבד-אל-נאצר אמר לאנדרסון: "הוא מוכן ורוצה בשלום", אם כי הוא עוסק בעיקר

הסיבות שהוזכרו הן רבות: (א) בנגוריון רצה להוכיח שהשתנה משהו עם שובו למשרד-הביטחון, (ב) היה זה נקמה על תליית השניים בקאהיר, (ג) היה זה שירות לאמריקאים, אחרי שעיראק הפכה מרכז הברית הצבאית-המדינית החדשה שלהם ב-

רחב ("ברית בגדאד"), והתעמולה המצרית פתחה בהתקפת-מצח עליה, (ד) היה זה מעשה ונדס של משה דיין, הרמטכ"ל, שהתרגל באותם הימים לפעול באופן עצמאי, תוך יגוד, סילוף, או עיוות הוראות הממשלה.

(בצמרת מפא"י גברה אז הדיעה שיש לסלק את דיין במהרה, מפני שהוא מהווה בנה לאומית. בנגוריון הוחזר משדה-בוקר, בין השאר, מתוך אמונה שהוא האדם יחיד במדינת המסוגל לרסן את דיין.)

כך או אחרת: פעולת-עזה היתה מופנה היסמור, עבד-אל-נאצר ציפו אמר עליה, באוקטובר 1955: "היא צפונה בברואר 1955 היה נקודת" מופנה. שואה זו (פעולת עזה) היתה פעמוני-אזהרה. התחלנו מיד בדרך את משמעות השלום ומאזי-הכוחות במרחב."

מסקנות הבדיקה הזאת היו שתיים, ושתיהן הרוח-תוצאות. (א) המנהיג המצרי פתח במלחמת פיראין נגד ישראל, מכיוון שלא היה מסוגל וניב בפעולה צבאית, כך נפתח מעגל-הקסמים הנורא של פעולות-טירור קטנות ואכזריות ופעולות-גמול מוחצות וצבאיות. למשל: בהפגזה אחת באחד באוקטובר הרגו ותחי צה"ל בשוק של עזה 40 איש ואשה.

(ב) ב-27 בספטמבר הכריז עבד-אל-נאצר על "עסקת-הנשק צ'כית" — התחלת זרם האספקה של נשק מהוגוש הקומוניסטי המצריים, שפתח דף חדש בהיסטוריה של המרחב, החדיר אליו את ברית-מועצות ונמשך עד עצם היום הזה.

לדברי עבד-אל-נאצר (ולדעת כל ההיסטוריונים החשובים) היתה עיסקה זו תגובה טירה על התקפת-עזה, כשנוכח המנהיג המצרי לדעת שצבאו בלתי-מצוייד וחסר-אונים. ב-7 בספטמבר טען עבד-אל-נאצר שקיים הסכם חשאי בין ישראל וצרפת, לאספקת נשק צרפתי לישראל. הוא חזר על כך ב-10 בנובמבר, בראיון לשבועון לייף, תוך רוס הנשק שצרפת הסכימה, כביכול, לספק לישראל. הדבר הוכחש, כמוכן.

(כדי להבין את התאריכים: עובר תמיד זמן מסויים מהיום שבו מסכימים על אפקת הנשק, ועד לרגע שמתחילים לספק אותו. לשני הצדדים כדאי לדחות את גילוי יסקה עד למועד האספקה, כי אז ממילא אין עוד אפשרות להסתירה. מכאן שהעיסקה צרית-סובייטית, שעליה הודיעו בספטמבר 1955, סוכמה בראשית השנה, אחרי פעולת ת. ואילו העיסקה הישראלית-צרפתית, שעליה הודיעו באפריל 1956, סוכמה בקיץ 1956. כאשר המלחמה באלג'יריה שיכנעה את הצרפתים שכדאי להם לתמוך בישראל.

מיכאל בריינר, דוברו האישי של שמעון פרס (שהיה אז מלך הרכש) קבע בספרו